TARİH Sınıf-10

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU OSMANLI DEVLETİ'NİN KURULUŞUYLA İLGİLİ GÖRÜŞLER

Osmanlı Devleti'nin Kuruluşuyla İlgili Görüşler

Osmanlı Beyliği'nin kurucularının; menşei, hangi boya mensup oldukları, Anadolu'ya ilk ne zaman geldikleri, hangi yörelerde yaşadıkları ve hatta beyliğin tam olarak ne zaman ve nerede kurulduğu hâlâ tartışma konusudur. Bunun en büyük nedeni Kuruluş Dönemi kaynaklarının yetersizliğidir. Tarihçiler, kuruluştan uzun süre sonra kaleme alınmış ilk Osmanlı kroniklerini yeniden yorumlayarak Osmanlıların kimliği ve beyliğin oluşumunu ortaya koymaya çalışmıştır. Osmanlı Beyliği'nin kurucusu Osman Gazi'nin isminin ilk defa belirlenmesi de dâhil olmak üzere Kuruluş Dönemi'nde yaşanan askerî ve siyasi gelişmeleri ortaya koymak için yabancı kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır. Bizans tarihçileri Pachymeres (Pakimires), Nikephoros (Nikeforos) ve Kantakouzenos (Kantakuzen) ile Arap gezgin, coğrafyacı ya da tarihçileri İbn-i Batuta, el-Ömerî, İbn-i Said ve İbn-i Haldun'un bıraktıkları eserler döneme ışık tutmaktadır.

Osmanlı Beyliği'ni kuran hanedanın menşeine dair iki farklı görüş ortaya atılmıştır. Bunlardan ilki; Ertuğrul Gazi'nin babasının Süleyman Şah olduğu yönündeki rivayettir. İkincisi ise babasının Gündüz Alp olduğu yönündeki genel kabul gören görüştür. Aşıkpaşazâde, Neşrî ve Oruç Bey gibi tarihçiler, Ertuğrul Gazi'nin babasının Süleyman Şah olduğunu ve onun Fırat Irmağı'nı geçerken boğulduğunu, Caber Kalesi'ne defnedildiğini belirtmiştir. Bu anlatıyla Osmanlıların kökleri, Anadolu'nun Fatihi Türkiye Selçuklularının kurucusu Kutalmışoğlu Süleyman Şah'a dayandırılmak istenmiştir. Genel olarak kabul edilen görüşe göre Osmanlılar; Oğuzların, Bozok Kolu'na bağlı Günhan Soyu'nun Kayı Boyu'na mensuptur. Osmanlılar, Kayı Boyu'na mensup olduklarını en yoğun şekilde II. Murad zamanında vurgulamaya başlamıştır. Bu dönemde bastırılan paralara ve dökülen toplara Kayı Boyu damgaları vurulmuştur.

Bununla birlikte Aşıkpaşazâde, Neşrî ve Oruç Bey gibi tarihçilere göre Azerbaycan ile Doğu Anadolu civarında bir müddet kalan Kayılar; Ahlat'taki Sürmeli Çukur'a gelmiş ve burada fikir ayrılığına düşerek ikiye ayrılmıştır. Bir kısmı ana yurtlarına dönerken Ertuğrul ve Dündar Bey liderliğindeki ikinci kol batıya doğru göç etmiştir. Yine XV. yüzyıl tarihçilerine göre Kayı Boyu'nun bu kolu, Ertuğrul Bey önderliğinde Selçuklu Sultanı I. Alâeddin Keykubat tarafından Ankara yakınlarındaki Karacadağ'a yerleştirilmiştir. Kayıların gösterdiği gayretten dolayı Sultan; Söğüt'ü kışlak, Domaniç'i de yaylak olarak Kayılara vermiş ve Kayıları Bizans'a karşı uç beyi olarak görevlendirmiştir.

Osmanlı Beyliği'nin kuruluşu üzerine çalışmalar yapan tarihçilerin ileri sürdüğü nazariyeler farklılık göstermektedir.

Paul Wittek nazariyesinde, Osmanlı Beyliği'nin kuruluşunu "Gaza Tezi" ile açıklamıştır. Wittek'in 1937'de Londra Üniversitesi'nde açıkladığı bu teze göre Osmanlı Devleti'nin görkemli yükselişinin gerçek sebebi gazadır. İslam'ın sınırlarını genişletmek çabası olan gaza ile devlet askerî fetihlerle ganimet elde etmeyi amaçlamıştır. Ayrıca Wittek, Osman Bey'i Oğuz Kağan'a bağlayan şecerenin, II. Murad zamanında hanedan siyaseti doğrultusunda oluşturulduğunu ve Osmanlıların, Kayı Aşireti ile de alakası bulunmadığını iddia etmiştir.

Osmanlı Devleti'nin doğuşunu XIII. yüzyıl Anadolu tarihinin bir parçası olarak ele alan **Mehmet Fuad Köprülü,** "uç" lara özgü yapı üzerinde durmuştur.

Köprülü'ye göre Osmanlı Beyliği'nin kurulup gelişmesinde:

- Türkmenlerin, gaza ruhu ile Bizans üzerine seferler yapması,
- Selçuklu Devleti'nin zayıflaması ve beyliklerin kurulduğu dönemde Anadolu'daki siyasi boşluk,
- Türklerin sahip olduğu millî özellikler,
- Kuruluş Dönemi hükümdarlarının yetenekli olması,
- Gaziyân-ı Rûm, Ahiyân-ı Rûm, Bâcıyân-ı Rûm ve Abdalân-ı Rûm gibi askerî, sosyal ve iktisadi grupların varlığı,
- Beyliğin kurulduğu bölgenin jeopolitik durumu,
- Diğer Türk beyliklerinin, Osmanlı Beyliği'ne karşı tutumları gibi etmenler önemli rol oynamıştır.

Halil İnalcık, Paul Wittek'in tezini kabul etmekle birlikte yetersiz bulmuştur. İnalcık'a göre gaza Osmanlı Beyliği'nin kuruluşunda önemli bir yer tutar, fakat beyliğin kuruluşunu

sadece gazaya bağlamak konuya tek boyutlu bakmaktır. İnalcık, uçlardaki sosyal değişime dikkat çekmiştir. XIII ve XIV. yüzyılda meydana gelen bu köklü sosyal değişimin temel sebebi Moğolların yönetimine girmek istemeyen Türkmenlerin göçleri ve bölgede buna bağlı oluşan nüfus baskısıdır. Bizans sınırında gaza ideolojisiyle donanmış bu nüfus potansiyeli, iyi yönlendirilmiş ve yeni bir Türk Beyliği'nin doğuşunu sağlamıştır.

SORULAR

1- Osmanlı Devleti'nin kökeni aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

A) Oğuzların Üçok kolunun Denizhan soyunun Kayı boyu
B) Oğuzların Bozok kolunun Günhan soyunun Kayı boyu
C) Oğuzların Bozok kolunun Gökhan soyunun Kayı boyu
D) Oğuzların Bozok kolunun Yıldızhan soyunun Kayı boyu
E) Oğuzların Üçok kolunun Günhan soyunun Kayı boyu

Cevap: B

2- Paul Wittek nazariyesinde, Osmanlı Beyliği'nin kuruluşunu "Gaza Tezi" ile açıklamıştır. Wittek'in 1937'de Londra Üniversitesi'nde açıkladığı bu teze göre Osmanlı Devleti'nin görkemli yükselişinin gerçek sebebi gazadır.

Metne göre Paul Wittek'in Osmanlı Beyliği'nin izlediği;
I. fetih II. iskan III. istimalet
politikalardan hangilerini belirttiği savunulabilir?

A)Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) I,II ve III

Cevap: A

3- Aşağıdaki yargılardan hangisinin Osmanlı Devleti'nin kurulup gelişmesinde etkili olduğu söylenemez?

A) Gaza ruhu ile Bizans üzerine seferler yapması
B) Anadolu Türk siyasi birliğini sağlaması
C) Türkiye Selçuklu Devleti'nin zayıflaması
D) Art arda yetenekli padişahların yönetime gelmesi
E) Gaziyân- ı Rûm ve Bâcıyân-ı Rûm gibi askerî, sosyal ve iktisadi grupların desteği

Cevap: B